

Wojciech Horyń

Wyższa Szkoła Oficerska im. Tadeusza Kościuszki
Wrocław

EDUKACJA DOROSŁYCH W UCZELNI WOJSKOWEJ

Siły Zbrojne RP służą ochronie niepodległości RP i niepodzielności jej granic. Aby zadania te mogły być realizowane, w Wojsku Polskim musi przebiegać ustawiczne szkolenie żołnierzy. Tylko ciągłe oraz na odpowiednim poziomie zajęcia szkoleniowe (oprócz wysokiej techniki i wyposażenia w nowoczesny sprzęt wojskowy) mogą zagwarantować bezpieczeństwo obywateli. W celu przygotowania profesjonalistów z zakresu sztuki wojennej i wojskowej uczelnie wojskowe, ośrodki szkoleniowe oraz jednostki wojskowe uczestniczą (są realizatorami) w procesie kształcenia wojskowego. Celem edukacji w SZ RP jest zapewnienie kadrze zawodowej i żołnierzom służby zasadniczej możliwości opanowania wiedzy ogólnej i wojskowej (specjalistycznej) oraz nabycia niezbędnych umiejętności i nawyków; rozwoju uzdolnień, zainteresowań i sprawności intelektualnych, a także ukształtowania ważnych w życiu społecznym i zawodowym postaw¹.

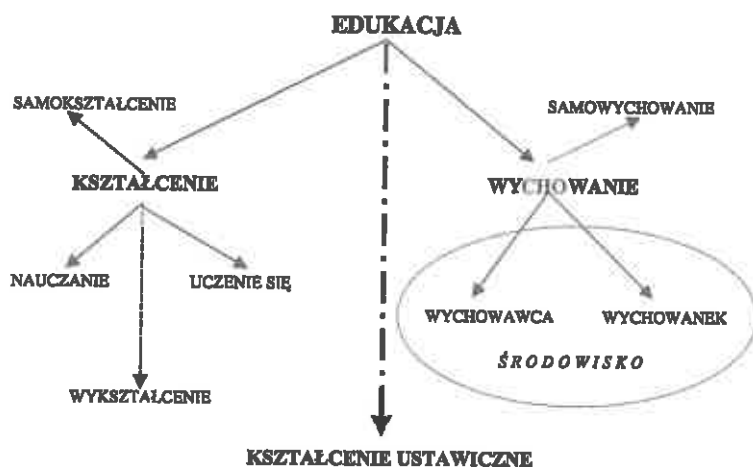
Edukacja dotyczy nie tylko obszarów związanych z rozwojem jednostki w środowisku cywilnym, zajmuje ona również określone miejsce w siłach zbrojnych. Jak podaje Wincenty Okoń, „edukacja (łac. *educatio* – wychowanie) to ogół procesów, których celem jest zmienianie ludzi, przede wszystkim dzieci i młodzieży – stosownie do panujących w danym społeczeństwie ideałów i celów wychowawczych. [...] Obecnie upowszechnia się szerokie rozumienie tego terminu, jako oznaczającego ogół procesów oświatowo-wychowawczych obejmujących kształcenie i wychowanie oraz szeroko pojmowaną oświatę”².

Edukacja obejmuje proces kształcenia i wychowania (rys. 1). W procesie kształcenia poprzez nauczanie kierowane przez nauczyciela oraz uczenie się osiąga się wykształcenie oraz nabywa się umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy. Poprzez samokształcenie następuje dalszy, samodzielnny rozwój osobowości, interpretowanej m.in. jako rozwój takich cech osobowych, jak inteligencja, wiedza, umiejętności, nawyki, postawy. W procesie wy-

¹ R. Stępień, *Kształcenie wojskowe*, [w:] *Leksykon pojęć dydaktyczno-wychowawczych do wódcy*, Warszawa 1999, s. 116.

² W. Okoń, *Słownik pedagogiczny*, Warszawa 1992, s. 50.

chowania, który tworzą stosunki interpersonalne wychowawca – wychowanek oraz wychowanek – otaczające środowisko wychowawcze (powyższe relacje zachodzą w określonym środowisku wychowawczym i nie można ich pomijać), kształtowana jest osobowość wychowanka oraz następuje taki jego rozwój intelektualny, aby świadomie i celowo mógł sobą kierować³. Efektem edukacji jest samokształcenie oraz samowychowanie, które wywierają wpływ na dalszy rozwój osobowości poprzez kształcenie ustawiczne osoby dorosłej.

Ryc. 1. Obszary edukacji

W wojsku kształceniu i wychowaniu podlegają ludzie dorośli, jako że służbę odbywają osoby, które ukończyły osiemnasty rok życia. Nie oznacza to jednak, że zawsze są to osoby dojrzałe oraz odpowiednio wykształcone. Proces edukacji w SZ RP można ująć diuistycznie: szkolenie wojsk w ramach odbywania służby zasadniczej i kształcenie podchorążych w uczelniach wojskowych⁴ oraz doskonalenie kadr wojskowych na kursach dla rezerw osobowych SZ RP i szeroko rozbudowany system kursów dla kadry zawodowej. Pierwszy etap edukacyjny odbywa się w jednostkach wojskowych, ośrodkach szkoleniowych oraz uczelniach wojskowych (w ramach kształcenia zawodowego), drugi tylko w wyższych szkołach oficerskich i akademiach wojskowych. Z powyższego wynika, iż w uczelniach wojskowych kształcimy podchorążych oraz doskonalimy kadry podoficerskie i oficerskie w ramach podnoszenia kwalifikacji zawodowych. W 2001 roku

³ I. Jundziłł, *Samowychowanie*, [w:] *Encyklopedia pedagogiki*, Warszawa 1996, s. 716.

⁴ Od 2001 r. zaniechano kształcenia kadetów w szkołach chorążych. Korpus ten zgodnie z przygotowywaną pragmatyką kadrową przestanie istnieć, a stopień chorążego wejdzie w skład korpusu podoficerskiego.

w Polsce istniały następujące uczelnie wojskowe: Akademia Obrony Narodowej i Wojskowa Akademia Techniczna w Warszawie, Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni, Wyższa Szkoła Oficerska im. Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu, Wyższa Szkoła Oficerska im. Stefana Czarnieckiego w Poznaniu, Wyższa Szkoła Oficerska im. Józefa Bema w Toruniu oraz Wyższa Szkoła Sił Powietrznych w Dęblinie.

W wymienionych uczelniach na studiach stacjonarnych uczy się kilkanaście tysięcy studentów. Kształceni są oni na wielu kierunkach, które uzależnione są od specyfiki późniejszej służby zawodowej. Okres studiów trwa w zależności od kierunku od trzech do pięciu lat. Po ich ukończeniu uzyskują oni tytuł licencjata, inżyniera lub magistra inżyniera oraz stopień wojskowy podporucznika.

W wyższych szkołach oficerskich w ramach doskonalenia zawodowego oprócz kształcenia słuchaczy studiów dziennych – podchorążych prowadzi się następujące kursy stacjonarne⁵:

- wyższe kursy specjalistyczne (WKS),
 - kursy przeszkolenia specjalistycznego (KPS),
 - kursy przeszkolenia oficerów rezerwy (KPOR),
 - kursy przeszkolenia rezerw osobowych (KPRO),
 - kursy przeszkolenia podoficerów rezerwy (KPPR),
 - kursy przekwalifikowania kandydatów na instruktorów spadochronowych,
 - kursy kandydatów na podoficerów zawodowych służby kontraktowej,
 - kursy chorążych i podoficerów zawodowych posiadających ukończone wyższe studia cywilne,
 - kursy językowe,
- oraz szkołę podchorążych rezerwy (SPR).

Czas trwania przedstawionych kursów doskonalenia zawodowego i specjalistycznego kadry dowódczej wynosi od jednego miesiąca (kurs przeszkolenia specjalistycznego oficerów pionu technicznego z wydziałów i sekcji technicznych związków taktycznych, brygad i pułków) do sześciu miesięcy (kurs kandydatów na podoficerów zawodowych służby kontraktowej). Zważywszy, iż kursy te są stacjonarne, oprócz elementu nabywania wiedzy specjalistycznej słuchacze doskonalą umiejętności komunikacyjne. W kursach uczestniczy kadra z jednostek wojskowych rozrzuconych po terenie całego kraju, a nawet czasami uczestnikami kursów są przedstawiciele innych armii. Podczas spotkań (głównie towarzyskich)

⁵ Wykaz przedstawiono na podstawie kursów prowadzonych w WSO im. T. Kościuszki we Wrocławiu.

**Kursy organizowane w WSO im. T. Kościuszki we Wrocławiu
dla osób dorosłych w ramach doskonalenia zawodowego**

Lp.	Nazwa kursu	Czas trwania (dni)*	Liczba godzin	Tematyka humanistyczna	Tematyka specjalistyczna	Pozostałe zajęcia dydaktyczne
1	Wyższy kurs specjalistyczny dowódców batalionów zmechanizowanych	117	508	40	326	142
2	Wyższy kurs specjalistyczny oficerów sztabów oddziałów i związków taktycznych	102	474	54	214	206
3	Wyższy kurs specjalistyczny oficerów rozpoznania oddziałów i związków taktycznych	102	470	54	324	92
4	Wyższy kurs specjalistyczny oficerów działań specjalnych	102	464	50	330	84
5	Wyższy kurs specjalistyczny dowódców batalionów obrony terytorialnej	102	454	50	296	108
6	Wyższy kurs specjalistyczny szefów saperów brygady zmechanizowanej, brygady pancernej, pułku	115	474	50	360	64
7	Wyższy kurs specjalistyczny szefów obrony przeciwchemicznej pułków i brygad	115	474	50	360	64
8	Wyższy kurs specjalistyczny dowódców (szefów sztabów) batalionów wojsk inżynieryjnych	115	474	50	360	64
9	Wyższy kurs specjalistyczny szefów i oficerów sekcji technicznej oddziałów i związków taktycznych wojsk inżynieryjnych	115	474	50	360	64
10	Kurs przeszkolenia specjalistycznego dowódców kompanii, plutonów saperów minowania i rozminowania	53	234	29	178	27
11	Kurs przeszkolenia specjalistycznego dowódców kompanii pontonowej i desantowo-przeprawowej	57	250	29	194	27
12	Kurs przeszkolenia specjalistycznego dowódców plutonów pontonowych i desantowo-przeprawowych	57	250	29	194	27
13	Kurs przeszkolenia specjalistycznego dowódców plutonów rozpoznania inżynieryjnego	53	234	29	178	27
14	Kurs przeszkolenia specjalistycznego dowódców kompanii budowy dróg i mostów	58	250	29	194	27

15	Kurs przeszkolenia specjalistycznego dowódców plutonów budowy dróg i mostów	58	250	29	194	27
16	Kurs przeszkolenia specjalistycznego oficerów pionu technicznego z wydziałów i sekcji technicznych związków taktycznych, brygad i pułków	33	176	18	138	20
17	Kurs przeszkolenia specjalistycznego dowódców kompanii, plutonów wojsk obrony przeciwchemicznej	33	164	18	126	20
18	Kurs specjalistyczny dowódców kompanii, plutonów wojsk obrony przeciwchemicznej	53	234	29	178	27
19	Kurs przeszkolenia oficerów rezerwy dowódców batalionów zmechanizowanych	35	160	—	142	18
20	Kurs przeszkolenia oficerów rezerwy dowódców kompanii budowy dróg i mostów	39	176	6	133	37
21	Kurs przeszkolenia oficerów rezerwy dowódców plutonów budowy dróg i mostów	53	242	14	192	36
22	Kurs przeszkolenia oficerów rezerwy dowódców kompanii regulacji ruchu	45	196	14	146	36
23	Kurs przeszkolenia oficerów rezerwy dowódców plutonów regulacji ruchu	45	196	14	146	36
24	Kurs przeszkolenia rezerw osobowych dowódców kompanii zmechanizowanych	60	288	40	194	54
25	Kurs przeszkolenia podoficerów rezerwy dowódców plutonów zmechanizowanych	60	288	40	194	54
26	Kurs przekwalifikowania kandydatów na instruktorów spadochronowych	108	533	—	533	—
27	Kurs kandydatów na podoficerów zawodowych służby kontraktowej	150	700	70	497	133
28	Kurs chorążych i podoficerów zawodowych posiadających ukończone wyższe studia cywilne	43	124	24	90	10
29	Szkoła podchorążych rezerwy	87–91	443	36	281	126
30	Kurs języka angielskiego	140	550	—	550	—
31	Kurs języka niemieckiego	140	550	—	550	—

* Czas trwania kursu obejmuje okres, kiedy żołnierz przebywa poza miejscem zakwaterowania (poza jednostką, gdzie pełni służbę oraz poza domem). Dni kursu obejmują: dni szkoleniowe, dni dyspozycyjne, dni wolne od zajęć.

słuchacze wzbogacają swoją wiedzę o innych środowiskach oraz uczą się tolerancji i wzajemnego poszanowania poglądów.

W doskonaleniu zawodowym ujętym w formie kursów zauważalne są istotne dysproporcje w czasie między podnoszeniem kwalifikacji zawodowych a rozwojem intelektualnym. W treściach programowych czas przeznaczony na kształcenie humanistyczne, które wywiera wpływ na rozwój osobowości, wynosi zaledwie 10–15% czasu dydaktycznego, natomiast zajęcia podnoszące umiejętności praktyczne i specjalistyczne obejmują 3/4 czasu.

Znamienne jest także, że czas na realizację pozostałych zajęć dydaktycznych oprócz przygotowania specjalistycznego i kształcenia humanistycznego jest zróżnicowany w zależności od szczebla kursu. W kursach dla dowódców batalionów oraz dla oficerów sztabu czas ten (porównując go z kształceniem humanistycznym) jest dwu- a nawet czterokrotnie dłuższy. Sytuacja ta spowodowana jest tym, że kadrze oficerskiej na określonych stanowiskach służbowych potrzebna jest szeroka wiedza ogólna, niezbędna do kierowania różnymi zespołami ludzkimi oraz wypracowywania decyzji i wprowadzania ich do realizacji. Na szczeblu kompanii i plutonu powyższy obszar zajmuje tyle samo czasu jak kształcenie humanistyczne, przy znacznej ilości godzin na szkolenie specjalistyczne. Wyjątek stanowią kursy, które doskonalały tylko określone umiejętności. Do nich zaliczyć należy kursy językowe oraz kurs dla instruktorów spadochronowych.

Edukacja dorosłych prowadzona w uczelni wojskowej częściowo wychodzi naprzeciw przyszłości. Treści zajęć realizowanych podczas kursów są pod wieloma względami zbieżne z kierunkami rozwoju edukacji ujętymi przez Komisję Europejską. Spośród pięciu podstawowych obszarów działania cztery realizowane są w uczelniach wojskowych⁶:

- 1) zachęcenie do zdobycia nowych umiejętności – system kursów;
- 2) zbliżenie szkoły do sektora przedsiębiorstw – łączenie teorii i praktyki wojskowej poprzez służbę w jednostce wojskowej oraz doskonalenie zawodowe w uczelni wojskowej;
- 3) walka ze zjawiskiem marginalizacji – system doskonalenia zawodowego dotyczy prawie 100% kadry;
- 4) upowszechnienie biegłej znajomości trzech języków używanych we Wspólnocie – kursy językowe na trzech poziomach nauczania zgodnie ze standardem międzynarodowym (NATO) – STANAG 6001.

⁶ *Biała Księga Komisji Europejskiej. Nauczanie i uczenie się – na drodze do uczącego się społeczeństwa*, Warszawa 1997, s. 9–11, 55–56.

Edukacja w uczelni wojskowej uwzględnia potrzeby i możliwości rozwojowe oraz edukacyjne kadry na wszystkich szczeblach dowodzenia. Żołnierz traktowany jest jako uczeń dorosły; podczas podnoszenia kwalifikacji zawodowych kładziony jest znaczny nacisk na samokształcenie i samorozwój⁷. W ten sposób stymulowany jest również rozwój intelektualny kadry wojskowej.

⁷ J. Tomiło, *Samokształcenie i samowychowanie dorosłych w wojsku*, „Vademecum Dydaktyczno-Wychowawcze” 2000, nr 5, s. 160.